

Primorski dnevnik

nedeljski

Leto XIII - št. 292 (3827)

TRST, nedelja 8. decembra 1957

Cena 30 lir

Resen udarec velekapitalu

Ločitev državnih podjetij IRI od Confindustrie predstavlja pomemben korak naprej za celotno italijansko javno življenje - Pomen ločitve za Trst

Zakon od 22. decembra 1956 določa, da se bodo 21. februarja prihodnjega leta organizacijske vezi med podjetji, ki imajo večino državnega kapitala, in sindikalnimi organizacijami delodajalcev, prekinile. Minister Bo, ki načeljuje ministru za javne zadeve, je pred dnevi predpisal podrobnejša navodila in tako odločil, da morajo izstopiti iz organov Confindustrie vsa tista podjetja, v katerih ima država večino kapitala oziroma tista, ki jih država stvarno nadzoruje in v praksi imenuje njihove upravne organe.

Omenjeni zakon in zlasti obrazložitev ministra za javno zadevo sta povzročila hudo razburjanje v krogih Confindustrie. Njen izvršni svet je v sredo izglasoval ostro protestno resolucijo.

Razburjanje velikih kapitalističnih močev je razumljivo, če pomislimo, da imajo podjetja IRI v italijanskem gospodarskem življenju izredno važno vlogo. Delnice teh podjetij so prišle italijanski državi v roke med veliko krizo v letih 1929-35, ko so zlasti podjetja težke industrije preživljala resne težave in bi brez državne pomoči propadla. Takrat je zato država ustanovila posebno ustanovo IRI (Istituto ricostruzione nazionale - ustanova za nacionalno obnovo), ki je upravljala vsa ta zela številna in pomembna podjetja.

Delež IRI v najvažnejših panogah italijanskega gospodarstva je zelo obsevan. V »Beli knjigi o IRI« beremo, da je od sto zaposlenih delavcev v kovinarski industriji bilo 1954. leta 47 zaposlenih v podjetjih IRI; ta delež je dosegel 52 v telefonski, 31 v električni, 33 v ladijedelniki in 15 v strojni industriji. Ti podatki pa niso povsem popolni in ne nudijo docela pravilne slike. Podjetja IRI so skoro izključno zelo velika ter razpolagajo z bogatimi sredstvi, zaradi česar je njihova proizvodnja nujno znatno višja, kot bi se zdelo, če bi sodili samo na osnovi števila zaposlenih delavcev. 1955. leta so podjetja IRI nakopala 78,2 odst. vse italijanske železne rude, izdelala polovico jekla, 77 odst. litega železa, 54 odst. jeklenih plošč in profilov, proizvedla 26 odst. električne energije itd.

Kot vidimo, gre za ogromna podjetja, ki nujno vplivajo na celotno italijansko gospodarsko življenje in od katerih bi lahko pričakovali - ker so državna - da bodo vodila tako politiko, ki bi koristila skupnosti.

V praksi pa ni bilo tako, temveč prav obratno. Državno nadzorstvo nad temi podjetji je bilo do sedaj bolj formalno kot stvarno; podjetja so bila vključena v sindikalnih organizacijah zasebnih podjetnikov in med njimi tudi v Confindustrii, ki je zloglasni uradni organ za zaščito velikega kapitala.

Dolgo vrsto let se je torej dogajalo, da so državna podjetja plačevala milijonske zneske prispevkov v blagajno Confindustrie zato, da je ta organizacija lažje ščitila interese velikega kapitala. V praksi so bila državna podjetja podrejena interesom zasebnega velekapitala, kar je vodilo tudi do takih proizvodnih programa,

ki niso škodili privatnim podjetjem. V podjetju Alfa Romeo so na primer vedno pazili, da ne bi izdelali vozila, ki bi bilo konkurenčno kakemu tipu Fiat, iz istega razloga so v podjetju Ansaldo Fossati delali najprej težke traktorje in pričeli izdelovati lahke šele, ko so si zasebna podjetja že zagotovila trg.

Ločitev podjetij IRI od Confindustrie je torej zelo velikega pomena tako za ta podjetja kot za celotno italijansko javno življenje, saj predstavlja prvi resni udarec, katerega je italijanska država zadala velikemu kapitalu. V bistvu gre za državno-kapitalistični poseg, ki ima določene socialistične težnje, čeprav so na zunanjo belo pobarvane.

Vprašanje IRI in odnosov s Confindustrijo zelo zanima tudi Trst, saj sta dve največji tržaški industrijski podjetji v rokah države. Državna last je zelezarna ILVA, v kateri je delalo po rezultatih industrijskega popisa okoli 1300 delavcev, ladijedelnici Sv. Marka in Sv. Roka, v katerih dela okoli 3500 delavcev, tovarna strojev Sv. Andreja (okoli 2000 delavcev), tovarna mostov in dvigal (okoli 150 delavcev) in Tržaški arzenal (1200 delavcev).

Ze dolgo trajajo sindikalni spori med ravnateljstvom CRDA in delavci tega državnega podjetja, v katerem delavci upravičeno zahtevajo enake pogoje, kot jih imajo delavci te stroje v Genovi. Ta spor je tesno povezan z vprašanjem ločitve podjetij IRI od Confindustrie, saj so se pogajali sindikalni predstavniki delavcev s predstavniki Confindustrie in so torej v praksi odločili veliki kapitalisti, kakšne pogoje sme nuditi državno podjetje svojim delavcem. Vpliv Confindustrie je bil negativen in spor v CRDA se sedaj ni končal, kar prinaša podjetju zelo občutno škodo, saj se je zaradi stavk znižal ritem proizvodnje.

Ločitev IRI od Confindustrie od prinesla tudi za Trst ugodne posledice in bo omogočila, da socialno pravično urede odnose med delavci in podjetjem in da bodo državna podjetja vodila proizvodno politiko, ki bo mestu v korist.

Do te ločitve ne bo prišlo zaradi tega, ker bi večina demokratiziranih razumela potrebo modernega časa, temveč je rezultat naporov in borbe delovnih množic, ki so prav na sindikalnem področju v zadnjem času zelo aktivne in uspešne. Ločitev predstavlja njih največji uspeh in dokazuje, da se z enotnimi premišljenimi napori lahko marsikaj napravi.

BOGO SAMS

Opozarjamo čitatelje, da začnemo z današnjim dnevom objavljati na šesti strani našega dnevnika nov podlistek

GEN. F. MACLEAN:

VOJNA NA BALKANU

Val protestov in kritik po neuspelem poizkusu z raketo „Vanguard“

Ameriški tisk zahteva strogo kaznovanje krivcev Tass javlja, da je raketa sputnika padla na Aljasko

Ironiziranje angleškega in francoskega tiska - Sovjetsko uradno sporočilo pravi, da so deli rakete prvega sputnika padli 1. decembra na ozemlje Aljaske in na zahodni del Severne Amerike

GETTYSBURG, 7. — Predsednik Eisenhower je dobil danes zjutraj poročilo obrambnega departmaja o neuspehu pri poizkusu izstrelitve rakete „Vanguard“. Načelnik Bele hiše Hagerty je izjavil, da poročilo ne bo objavljeno, ker vsebuje nekatere tajne informacije, ki se tičejo »nekaterih materialov ali ločenih delov« rakete.

»Podravnatelj za načrt „Vanguard“ Paul Walsh je danes potrdil, da se tretji del rakete ni vnel. Mogoče je tudi, da ni bil niti satelit, ki je bil v tem delu rakete, poškodovan, ker je oddajal signale tudi med požarom. Walsh je dejal, da ni šlo za pravo eksplozijo. »Zgodilo se je nekaj, česar si ne znamo razložiti,« je dejal Walsh. »Iz nekega vzroka je popustil začetni pogon. Motor ni uspel pogonati rakete. Zato je ta zopet padla na podstavek, potem ko se je dvignila za približno en meter. Ogromna temperatura plinov, ki so bili v raketi, je takoj povzročila požar v spodnjih delih rakete in med gorivom, ki so ga sestavljali med drugim tekoči kisik, petrolej in solitra kislina.«

Walsh je na tiskovni konferenci izjavil tudi, da so še vedno neznan vzrok večrajšega neuspeha. Dejstvo je, da so strokovnjaki začeli podrobno proučevanje razpoložljivih podatkov, da ugotovijo vzroke eksplozije. Walsh je potrdil, da morarica raketa enake vrste, kakor je bila raketa, ki je včeraj eksplodirala. Ena od teh je že pripravljena. Ni pa hotel povedati, koliko časa bo potrebno, da se rakete pripravijo za nov poizkus. Kakor je že včeraj izjavil, ne bodo mogli začeti priprav, dokler ne bo popravljen podstavek za izstreljevanje, ki je bil poškodovan pri včerajšnji eksploziji.

Medtem pa so strokovnjaki vojske, ki pripravljajo izstrelitev umetnega satelita z raketo »Jupiter«, izjavili, da ne bodo napravili nobenega poizkusa, dokler ne bo morarica izstrelila ali poizkusila izstreliti svoje druge rakete »Vanguard«.

V Gettysburgu pa je uradni predstavnik Bele hiše Hagerty izjavil, da mu ni nič znanega o kaki morebitni sabotaži. V zvezi z reklamo, ki se je delala okoli izstrelitve, je Hagerty izjavil, da gre za kolktivno vprašanje ev demokratizaciji, kakor so ZDA. Dodal je, da bi prav tako prišlo do kritike, tudi če bi bili izstrelitev poizkusi tajni.

Toda prav okoli te pretirane in naravnost smešne propagande se je vnela polemika. »New York Times« piše, da so v interesu države potrebna prejšnja dejanja potem pa besede. »Ljudje, ki pripravljajo program raket in satelitov, piše list, bodo bolj služili svoji državi, če bodo govorili čim manj o svojem napredovanju.«

Narissal K. Hlavaty

bi nato zahtevali od Američanov enakopravnost.

MOSKVA, 7. — Agencija »Tass« javlja, da je raketa prvega sovjetskega sputnika padla na ozemlje Aljaske in na zahodno obalo Severne Amerike. Agencija dodaja, da gre za ostanke rakete.

Sporočilo pravi: »Proučevanje podatkov na podlagi opazovanj rakete prvega satelita je omogočilo ugotovitev, da je ta raketa ob približno 24 ur 30. novembra začela znatno manjšati svojo krožnico okoli Zemlje in padata 1. decembra se je ugotovilo še posebno pospešeno padanje, medtem ko je raketa letela nad področjem Irkutsk, nad Cukotskim polotokom nad Aljasko in tudi nad zahodno obalo Amerike. Na tej poti je raketa začela prihajati v goste plasti atmosfere, izgorevati in razkrajati se. Na podlagi razpoložljivih informacij so ostanke rakete padli na ozemlje Aljaske in na zahodni del Severne Amerike.«

Poročilo pravi, da je raketa živele svoj obstoj kot umetni satelit Zemlje 58 dni in da je v tem času preletela razdaljo približno 39 milijonov kilometrov.

Agencija »Tass« je sporočila tudi, da je sovjetska akademija znanosti pozvala vse ameriške znanstvenike, naj pošljejo v Moskvo informacije o kraju, kjer je padla raketa in naj v interesu znanosti pošljejo v Moskvo tudi vse ostanke, ki se niso do kraja razkrili, in ki bi jih našli. Poročilo dodaja, da bi to bilo velikega znanstvenega pomena in bi omogočilo dobiti važne podatke o pojavih, ki nastajajo, ko umetni sateliti pridejo v goste plasti atmosfere.

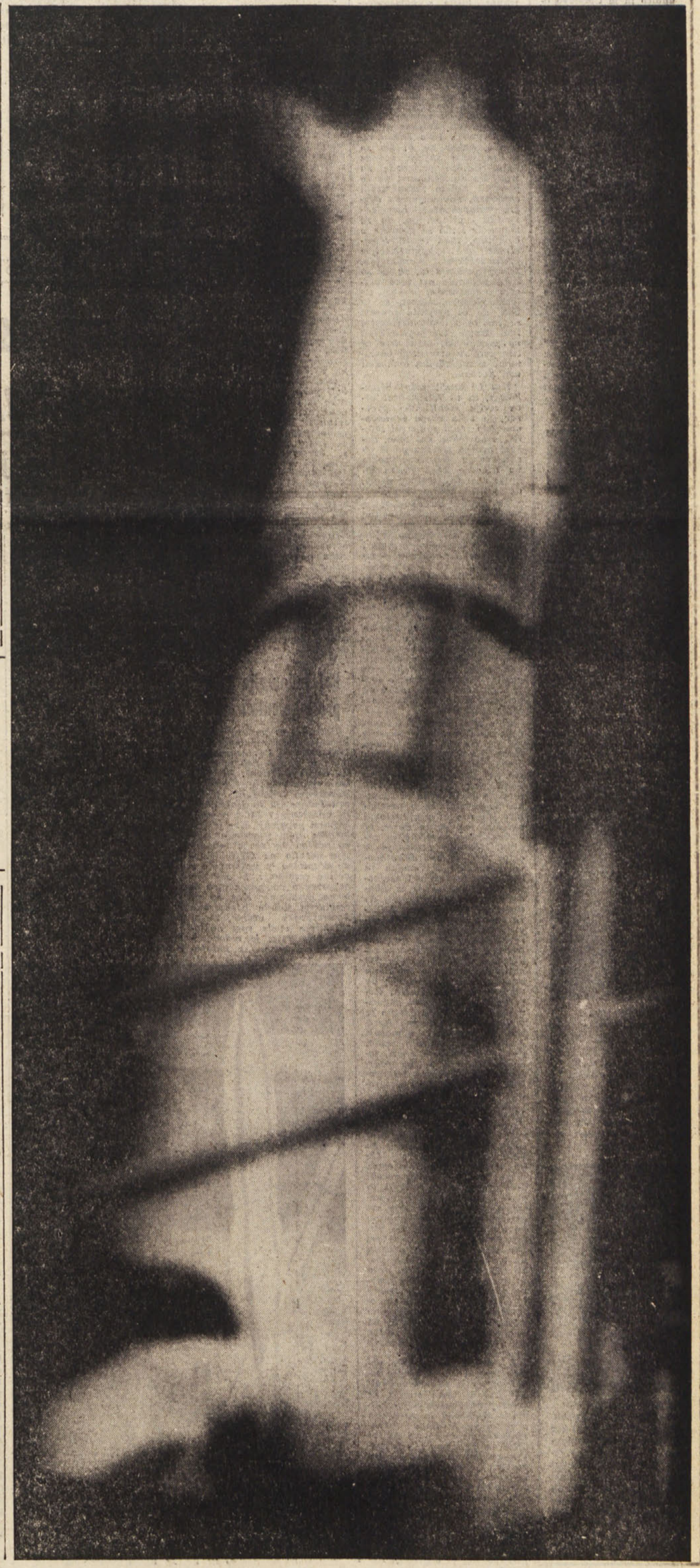
Ameriški obrambni departma je izjavil, da nič ne ve o sovjetskih informacijah, da je raketa padla na ozemlje Aljaske. Pripomnil je, da je Pentagon stopil v stik z vojaškimi poveljniki tega ozemlja.

Predstavniki ameriške vojske v Fairbanksu, polkovnik McGee je nocoj izjavil na tiskovni konferenci, da ni nobenega sledu o ostankih sputnikove rakete na Aljaski.

V zvezi z vestjo, ki se je razširila pred enim tednom, da so na nebu nad Aljasko jugovzhodno od Fairbanksa videli žareč predmet, so ves teden skrbno preiskali vse področje, toda brez uspeha. Castnik je dodal, da je sicer geofizični zavod univerze na Aljaski poslal poročilo, da je šlo za meteorit.

Sovjetski strokovnjak za rakete Pobedonoscev je nocoj izjavil po radiu, da sputnikova raketa ni mogla vsa zgoreti, ker so nekateri njeni deli, kakor na primer motor, bili iz jekla. »Jeklo« je dodal Pobedonoscev, »težko zgoreti v zraku, tudi če se močno segreje.« Po njegovem mnenju, se je jeklo lahko stalo na površju, toda v vsakem primeru so deli rakete padli na Zemljo. Prvi satelit pa, ki je iz aluminija, bo verjetno zgorel, preden bo prišel na Zemljo.

Sovjetski znanstvenik Dobronravin piše v listu »Sovjetski flot«, da so na podlagi opazovanj ugotovili, da oba sovjetska sputnika nista doživela »kakega hujšega udara«. To dokazuje, da nevarnost trčenja z meteoriti ni tako velika, kakor se je mislilo.

KAREL ČAPEK

Prometejeva kazen

Po dolgem preiskovalnem postopku se je izredni senat pokašljajoč in stokajoč odpravil na posvet, ki je bil v senci svete olive... Prometejeva kazen je bila ena od mnogih kazni, ki so jo izredni senat pokašljajoč in stokajoč odpravil na posvet...

V tem mesecu darujte knjige!

timetej je začel kar kašljati od kričanja. «Predlagam smrtno kazen,» je izdaval... V tem mesecu darujte knjige! Prometejeva kazen je bila ena od mnogih kazni, ki so jo izredni senat pokašljajoč in stokajoč odpravil na posvet...

JUBILEJA DVEH TRŽAČANOV

Robert Hlavaty - 60 let Viktor Šonc - 80 let

bolj odgovarjajočim trenutnim občutjem... Z. JELINCIC... Pred dnevi je obhajal svojo osemdesetletnico naš krasni rojak Viktor Šonc...

Robert Hlavaty... Viktor Šonc... Bil je eden od najboljših slovenskih skladateljev in skladateljev glasbenih skladb za bariton solo...

Tina di Lorenzo v sedanjih borzni palači. Razen tega je vodil petje v srbsko-pravoslavni cerkvi... Bil je eden od najboljših slovenskih skladateljev...

VIKTOR ŠONC

Vsakdo se bo razveselil, če bo prejel za voščilo lepo fotografijo mikavnega zimskega motiva. Veliko izbirnih tahifotografij ima na razpolago Tržaška knjižgarna v Ul. sv. Frančiška št. 20.

oddajala večer njegovih pesmi... val tudi drugim. V veliki meri se mu je to posrečilo...

KNJIGE PREŠERNOVE DRUŽBE

Kranjec, Bratko, Čopič in Dominko avtorji štirih knjig poleg Jadranskega koledarja

Miško Kranjec... MACESENI NAD DOLINO... Najnovejša Kranjevo delo, njegova 11. knjiga, po vsejši Macesni nad dolino...

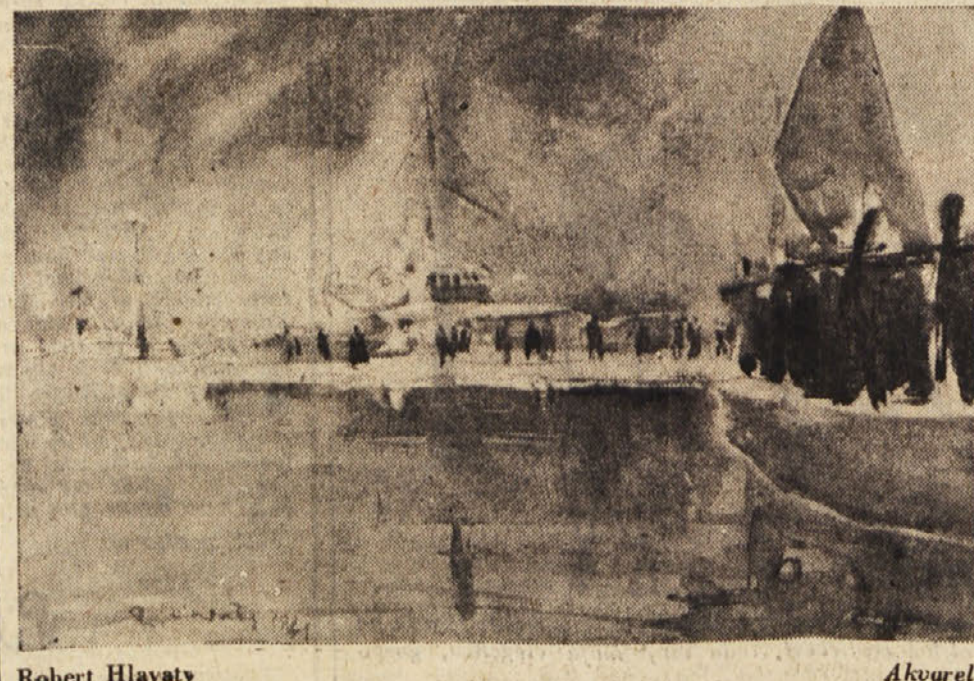
nekoč tako negibno življenje, nova moralna in ga skusa vsega spremeniti... Mislo Kranjec je napisal Ciril Zlobec, je med slovenskimi pisatelji edini...

Ilustracija iz Branka Čopiča Doživljajev Nikolettine Bursaca; ilustriral Zulfikar Džumhur

tako so nam vse te prigode slavnega mitaljezca, ki pa je svoje vrste junak... ko Copič, zelo iskren; ljudi riše s krepkimi potezami...

Ivan Bratko... POMLAD V FEBRUARJU... Kdor je bral Bratkov Teleskop, ki ga je v podlistku objavil tudi naš list...

Robert Hlavaty, Akvarel

